

وبر

راهنمای کیمبرج

ویراسته استخوان پی. ترنر
ترجمه: محمد احمدیان

۱۳۹۸

سرشناسه: ترنر، استیون پی، ۱۹۵۱ - م. Turner, Stephen P
 عنوان و نام پدیدآور: وبر؛ راهنمای کیمبرج / ویراستار: استفان پی. ترنر؛ مترجم: سجاد احمدیان
 مشخصات نشر: تهران: شرکت انتشارات علمی و فرهنگی، ۱۳۹۷.
 مشخصات ظاهری: بیست و یک، ۲۴۱ ص.
 شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۴۳۶-۷۵۸-۵
 وضعیت فهرست‌نویسی: فیا
 یادداشت: عنوان اصلی: The Cambridge Companion to Weber
 یادداشت: کتابنامه: ص ۲۳۵
 موضوع: وبر، ماکس، ۱۸۶۴ - ۱۹۲۰ م.
 موضوع: Weber, Max
 موضوع: جامعه‌شناسی -- تاریخ Sociology -- History
 شناسه افزوده: احمدیان، سجاد، ۱۳۶۰ -، مترجم Ahmadian, Sajad
 شناسه افزوده: شرکت انتشارات علمی و فرهنگی Elmi - Farhangi Publishing Co
 رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۷ ۳۶ ت ۲ / HM ۴۷۹
 رده‌بندی دیویی: ۳۰۱/۰۹
 شماره کتابشناسی ملی: ۵۵۱۳۵۹۴

وبر

راهنمای کیمبرج

ترجمه استفان پی. ترنر
 ترجمه سجاد احمدیان
 سال انتشار: ۱۳۹۸
 شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

حروفچینی و آماده‌سازی: انتشارات علمی و فرهنگی
 لیتوگرافی، چاپ و صحافی: شرکت چاپ و نشر علمی و فرهنگی کتیبه
 حق چاپ محفوظ است

انتشارات علمی و فرهنگی

اداره مرکزی و مرکز پخش: خیابان نلسون ماندلا (افریقا)، چهارراه حقانی (جهانگیر)، کوچه
 کمان، پلاک ۲۵؛ کدپستی: ۱۵۱۸۷۳۶۳۱۳؛ صندوق پستی: ۹۶۴۷ - ۱۵۸۷۵؛ تلفن: ۷۰ - ۸۱۷۷۴۵۶۹؛
 فکس: ۸۱۷۷۴۵۷۲؛ تلفن: ۲ - ۸۸۸۰۱۵۱؛ تلفکس: ۴۵ - ۸۸۶۷۷۵۴۴

www.elmifarhangi.ir info@elmifarhangi.ir

آدرس اینترنتی:

www.farhangishop.com

وبسایت فروش آنلاین:

فروشگاه مرکزی (پرنده آبی): خیابان نلسون ماندلا (افریقا)، بین بلوار گلشهر و ناهید، ابتدای کوچه
 گلفام، پلاک ۷۲؛ تلفن: ۲۲۰۲۴۱۴۰-۳

فروشگاه یک: خیابان انقلاب، روبه‌روی در اصلی دانشگاه تهران؛ تلفن: ۱۶ - ۶۶۹۶۳۸۱۵ و ۶۶۴۰۰۷۸۶
 فروشگاه دو: میدان هفت‌تیر، خیابان کریمخان زند، بین قائم مقام فراهانی و خردمند، پلاک ۱۳؛ تلفن:

۸۸۳۴۳۸۰۶ - ۷

فهرست مطالب

سیاسگزاری	یازده
گاه‌شمار زندگی وبر	سیزده
علائم اختصاری	نوزده
مقدمه / استفان پی. ترنر	۱
کاربست وبر در مورد وبر	۱۰
شرح وبر از علیّت	۱۶
وبر در مقام اندیشمند اخلاق	۲۱

بخش اول: عقلانیت، عقلانی شدن و روان‌شناسی

فصل اول: عقلانیت، اقتصاد، و جامعه / جان الستر	۳۱
اول: مقدمه	۳۱
دوم: عقلانیت و عقلانی شدن	۳۳
سوم: عقلانیت، خویش‌کامی و فردگرایی روش‌شناسی	۳۶
چهارم: مدل استاندارد عقلانیت	۴۱
پنجم: وبر دربارهٔ کنش	۴۶

۵۴..... ششم: کم و کسری‌های نظریه عقلانیت وبر

۵۷..... نتیجه‌گیری

۵۹..... فصل دوم: عقلانی شدن و فرهنگ / آلن سیکا

۵۹..... استفاده‌های رایج از بحث عقلانی شدن وبر

۶۷..... خود ایده‌های وبر درباره عقلانی شدن

۸۱..... فصل سوم: سایکوفیزیک و فرهنگ / ولفگانگ شلوختر

۸۱..... مقدمه

انجمن سیاست اجتماعی و «تحقیق در باب گزینش و انطباق حرفه‌ای

کارگران در رشته‌های مختلف صنعت بزرگ مقیاس» ۸۴.....

روان‌شناسی تجربی / زنگی درونی کارگر ۸۹.....

سایکوفیزیک و نظریه‌های ۹۵.....

برآمدن جامعه‌شناسی تسخیر ۱۰۴.....

بخش دوم: سیاست و فرهنگ

۱۱۱..... فصل چهارم: سلطه انسان بر انسان: سیاست، قدرت، مشروعیت / پتر لاسمن

۱۱۲..... سیاست، قدرت و سلطه انسان بر انسان

۱۱۳..... مفهوم امر سیاسی

۱۱۵..... سلطه و مشروع سازی

۱۲۰..... سلطه و مشروعیت

۱۲۹..... سیاست و مشروعیت در جهانی افسون زدایی شده

۱۳۳..... فصل پنجم: وبر درباره وضعیت فرهنگی دوران مدرن / لارنس ای. اسکاف

۱۳۵..... بخش پایانی / اخلاق پروتستانی: مسئله مدرنیته

۱۳۸..... پنج تر در باب مدرنیته

۱۴۴..... فرهنگ و پرشش معنی

فرهنگ به مثابه موضوع علم ۱۵۱

نتیجه‌گیری ۱۵۶

فصل ششم: سرمایه‌داری جهانی و چندقومیتی در زمان وبر و اکنون / گوتترات ۱۵۹

مقدمه ۱۶۰

مؤلفه‌های مدرن و سنتی در سرمایه‌داری معاصر ۱۶۲

سرمایه‌داری و چندقومیتی ۱۶۶

اروپای شرقی و روسیه ۱۷۱

فصل هفتم: حکومت براری مشروطه: بستر آلمانی اندیشه سیاسی وبر / سوین الین ۱۷۷

وبر در مقام عالم سیاست، مشاور سیاسی و سیاستمدار ۱۷۸

دیدگاه وبر درباره سیاست: گفتارهای مقدماتی ۱۸۰

میراث بیسمارک ۱۸۱

حکومت مشروطه لیبرال به عنوان یک سن ۱۸۴

کاریزما، سزاریسم و دموکراسی: نسی بر جلب حمایت عمومی ۱۸۷

وبر و قانون اساسی وایمار ۱۹۲

مجادله: ولفگانگ مامسن در برابر کارل راوندنیس ۱۹۵

بخش سوم: ادیان و اخلاق اقتصادی آنها

فصل هشتم: اخلاق پروتستانی و روح سرمایه‌داری ماکس وبر / سر همبارن ۲۰۵

پس‌زمینه ۲۰۵

مقاله اخلاق پروتستانی ۲۱۰

مباحثات ۲۲۱

نتیجه‌گیری ۲۳۱

فصل نهم: ماکس وبر درباره شرق / جان لاو ۲۳۷

چین: دولت سلطنتی و ماندارین‌ها ۲۳۸

۲۴۱	کنفوسیوس‌سیسم و ادبا
۲۴۳	سنت‌گرایی و سرمایه‌داری
۲۴۵	تأملات انتقادی
۲۵۲	هند: نظام کاستی و برهمن‌ها
۲۶۲	تأملات انتقادی
۲۶۷	نتیجه‌گیری
۲۷۱	فصل دهم: واتس وبر دربارهٔ یهودیت باستان / جان لائو
۲۷۲	مبانی اجتماعی رابطهٔ میثاق‌پایه
۲۷۶	جامعه‌سازسی زراعی تمدن باستان
۲۷۸	اسفار خمسه واتس وبر
۲۸۰	برداشت اخلاقی از قانون
۲۸۶	تز «مردم مطرود»
۲۸۹	خاستگاه‌های قانون
۲۹۲	نتیجه‌گیری

بخش چهارم: حقوق و افتضا

۳۰۱	فصل یازدهم: ماکس وبر در مقام مورخ حقوق / رولاند جی. برمان و چارلز جی. رید
۳۰۱	پس‌زمینهٔ حقوقی وبر
۳۰۳	انواع آرمانی نظم حقوقی
۳۰۷	استفادهٔ وبر از تاریخ حقوقی
۳۱۲	بی‌اعتنایی به تاریخ حقوق در اخلاق پروتستانی و شهر
۳۱۳	اخلاق پروتستانی و روح سرمایه‌داری
۳۱۷	شهر
۳۱۹	نتیجه‌گیری

فصل دوازدهم: از تاریخ کشاورزی به مقایسه‌های بینا فرهنگی: وبر درباره

۳۲۳ یونان و روم باستان / ویلفرد نیل

۳۲۴ تاریخ کشاورزی

۳۲۷ مسائل «سرمایه‌داری باستانی»

۳۳۲ شهر

فصل سیزدهم: ماکس وبر در مقام اقتصاددان و مورخ اقتصاد / استنلی

۳۴۳ اینگرمان

۳۴۵ اصول مبنایی

۳۴۹ خیزش عصر نو غرب

۳۵۶ تاریخ اقتصادهای پیشامد

۳۶۱ نتیجه‌گیری

۳۶۳ بی‌نوشت‌ها

۴۳۵ کتاب‌شناسی

مقدمه

استفان پی. ترنر

ماکس وبر را در همه جای جهان «عنوان بزرگ»^۱ ترین چهره تاریخ علوم اجتماعی می‌شناسند. به مانند کارل مارکس و ادگار اسمیت که دیگر رقیبان کسب این عنوان محسوب می‌شوند، وبر هم مرز رشته‌های تخصصی را درمی‌نوردید. با این روحیه فرارشته‌ای جای تعجب نیست که به جای یک وبر با چند وبر مواجهیم: وبر کوچه‌بازاری^۲ که ایده‌هایش در میان عامه مردم ساری است؛ وبر دانشجویی به مثابه یکی از بنیان‌گذاران جامعه‌شناسی و نظریه پرداز مدرنیته؛ وبر دانشور^۳ به عنوان خالق ایده‌های بنیادینی که سوسائت‌شناسی رشته‌های تخصصی را تحت تأثیر قرار داده‌اند و نوشته‌های تخصصی او همچنان در این رشته‌ها موضوع مباحثه واقع می‌شود؛ وبر رسمی و معیار^۴ که به نوع یک صنعت تحقیقی است و بالاخره وبر ژرف^۴ که پیوسته محل تأمل بزرگ‌ترین چهره‌های فکری قرن بوده است. بر خلاف اسمیت و مارکس چیزی به نام «وبر ایدئولوژیک» وجود ندارد. از اندیشه وبر کسی نه به طور مستقیم یک

1. demotic

2. scholar

3. canonical

4. deep

جهانبینی سیاسی ساخته و نه از آن دستورالعملی برای تمثیت امورات مردم بیرون کشیده است. با این حال، یک «وبر سیاسی» خیلی مهم وجود دارد که تفسیرش از اصول اخلاقی زندگی سیاسی^۱، بر بسیاری از سیاستمداران و اندیشمندان سیاست تأثیر گذارده است و برای پرسش‌های مربوط به مسئولیت سیاسی جایگاه مرکزی دارد.

دیدگاه‌های وبر در جور و اجورترین عرصه‌ها طنین انداز شده است: از مفهوم متداول «اخلاق کار پروتستانی» گرفته تا استفاده فراگیر از اصطلاح کار و مزد بوروکراتیزاسیون. اما پژوهاک ظریف تر اندیشه وبر را در مواردی بر بار می‌توانیم بشنویم: از دفاع هاروی منسفیلد^۲ از جرج بوش به عنوان نماد بازبینی به اخلاق مسئولیت در سیاست تا دست‌یازی قدیمی تر هلموت اسمیت^۳ به آیدای مشابه در سیاست آلمان و تلاش اکتاویو پاز^۴ برای فهم معمای تفاوت بین آمریکا و ایالات متحد به کمک انگاره عقلانی شدن. به هر حال، وبر یکی از منابع فرهنگ ما از عالی‌ترین تا دانی‌ترین سطوحش است.

به عنوان معیاری برای سنجش اهمیت، ما می‌توانیم شمار وسیع و متنوع ایده‌ها و پدیده‌هایی را فهرست کنیم که اصطلاح وبر به عنوان مترادف یا معادل آن‌ها به کار می‌رود. «وبری» به چیزهای بسیاری اذیت دارد: بی‌یافتی به مطالعه زندگی اجتماعی و تاریخ که در آن نهادها مخصوصاً دولت اهمیت و استقلال علی^۵ دارند، معادلی برای پژوهش‌های تفسیری یا هرمنوتیکی متضاد با علوم اجتماعی اثباتی، نامی برای اشاره به نوعی نظم اجتماعی و جهانبینی که در ابتدا در غرب عقلانی مدرن ظهور کرد، شیوه‌ای برای تمیز موضوع علوم اجتماعی و طبیعی بر حسب تفسیر و تبیین، دریچه‌ای برای مطالعه مذهب از چشم‌انداز پیامدهای عملی‌اش برای زندگی عادی و مخصوصاً زندگی

1. morality of political life

2. Harvey Mansfield

3. Helmut Schmith

4. Octavio Paz

5. causal significance and autonomy

اقتصادی افراد، طریقی برای فهم سیاست به مثابه منازعه بین منافع رقیب و «منافع آرمانی»^۱ آشتی‌ناپذیر، راهی برای تشخیص اخلاق سیاسی^۲ و اصول اخلاقی در سیاست^۳ در قالب تمایز بین اخلاق مسئولیت و اخلاق وجدان و در نهایت شیوه‌ای برای نگرستن به خود دولت به مثابه نظامی متکی بر باورهای مشروع.

گوناگونی این کاربردها، در کنار خط سیر زیرزمینی^۴ انتقال مفاهیم ویر به کاربران و تضاد آشکار و سرگیجه‌آور نگرش‌های ملهم از او، کنجکاوی در رد یک ویر حتمی را مقاومت‌ناپذیر می‌کند. اما بگذارید خیالتان را راحت کنم. شاید سخت‌ترین یک نظام کمابیش منسجم از این تعبیر متعارض و کشف جوهر پنهانی پس از آن کار آسانی به نظر آید [اما اولاً] ویری که به این طریق کشف شود وبری ساده‌سازی شده است. [ثانیاً] حتی این ساده‌سازی‌ها هم ساده نیستند. ویر، قبل از هر چیز، یک نظریه‌پرداز مدرنیته و به جهت پذیرش عقلانی اجتناب‌ناپذیری عصری شدن یک مدرنیست است. از این لحاظ ویر با وساطت جامعه‌شناس امریکایی، تالکوت پارسونز، منبع اکثر آن نسخه‌های جذابی است که غرب در نیمه دوم قرن بیستم در حال چوب گفتمان متعارف «توسعه» برای «دیگری»‌هایش پیچید. ویر از نخستین کسانی بود که دریافت نظم‌های رقیب سوسیالیسم و سرمایه‌داری ناگزیر از به کار آمدن یک ابزار مشترکی به نام عقلانی شدن بوروکراتیک‌اند و از این رو بیشتر مثلاً به تفاوت اما حتی ویر نظریه‌پرداز مدرنیته نیز از مدرنیته‌گرایان برکنار نیست. توسعه «عقل‌گرایانه»ی اندیشه‌اش، یک سویه ضد عقل‌گرایانه هم دارد. ما می‌توانیم انتخاب و تعهد به جهان‌بینی، که در اگرستان‌سیالیسم و پست‌مدرنیسم بالیدن گرفتند، سرچشمه‌هایی در اندیشه او دارند. شرایط پست‌مدرن به خوبی در مقاله «علم به مثابه حرفه» توصیف شده است. در اینجا ویر در کسوت یک

1. ideal interest

2. political ethics

3. morality in politics

4. subterranean

5. rational acceptance of the inevitability of rationalization

کاساندر^۱ و منتقد مدرنیته ظاهر می‌شود.

نقصان وحشتناک^۲ وبرهای ساده‌سازی‌شده را از فرط تأملاتی^۳ که دربارهٔ وبر شده است می‌توانیم دریابیم. اندیشهٔ وبر موضوع تأمل مدید و سازندهٔ گروه ناهمسانی از اصلی‌ترین چهره‌های فکری قرن بیستم بوده است. از آن جمله اند فیلسوف انگریستانسیالیست کارل یاسپرس^۴، جامعه‌شناس و نظریه‌پرداز سیاسی فرانسوی ریمون آرون^۵ (که از قضا رقیب فکری دیگر فیلسوف انگریستانسیالیست، ژان پل سارتر^۶ بود) و چهره‌های اسد و پیش‌کسوت اندیشهٔ سیاست خارجی پساجنگ امریکا هانس مورگنتهاو^۷، پارسونز و ادوارد شیلز^۸ (هر کدام از آن‌ها اندیشه‌های وبر را در جهت خاص توسعه دادند). اما تفکر وبر موضوع تأمل عمیق و مستمر منتقدان هم بوده است. لئو اشتراوس وبر را قرائت و سخت به او حمله کرد، اما همزمان ادعا داشت که چالشی که وبر پیش پای فلسفهٔ سیاسی نهاده عمیق‌ترین هم‌چالش‌هاست — عمیق‌تر از ایدئولوژی بازار و ضدبازار. ناگفته پیداست که فقط متفکران با یک عمق فکری استثنایی قابلیت آن را دارد که متحمل بار همهٔ این تأملات شود. این طیف وسیع متفکرانی که دربارهٔ اندیشه‌های وبر دست به تأمل زده‌اند گویای آن است که تلقی آثار وبر «به مثابه یک کل» و قلمداد کردن اجزای کارش همچون اجزای یک آموزهٔ کلی، یعنی او را مثل لایبنیتز و دکارت^۹ دیدن، محتوم است. — م.

۱. Cassandra: دختر زیبای شاه تروی که آپولو برای اینکه دلش را به دست بیاورد به او قدرت پیشگویی آینده را داد، اما چون این پیشنهاد را رد کرد، آپولو هم کاری کرد که کسی پیشگویی‌هایش را باور نکند. در اینجا منظور کسی است که نگران آینده‌ای شوم و محتوم است. — م.

2. terrible inadequacy

4. Karl Jaspers

6. Jean Paul Sartre

8. Edward Shils

10. Descartes

3. reflection

5. Raymond Aron

7. Hans Morgenthau

9. Leibniz

نه به یک تفسیر عمیق واحد، بلکه به مجموعه‌ای از تفاسیر عمیق از بنیاد ناسازگار منتهی می‌شود.

تا اینجا من به وبر دانشور اشاره نکرده‌ام؛ کسی که در مقام یک مورخ حقوقی^۱ جوان هزاران قرارداد قرون وسطایی را به زبان‌های مختلف خواند تا رساله‌ای در باب شرکت‌های تجاری قرون وسطایی پیش از پیدایش شرکت‌های دارای مسئولیت محدود بنویسد، در میانهٔ عمرش برای پیگیری خیزش‌های اجتماعی در روسیه در طول چند ماه روسی را فراگرفت و در دههٔ پایانی حیاتش برای نگارش فصل‌هایی از *اخلاق اقتصاد* *ادیان جهان* حجم عظیمی از مطالب دربارهٔ ادیان آسیایی را جذب و هضم کرد. این وبر هم شگفت‌انگیزترین و هم دشوارترین و در عین حال، که می‌توان شناخت، بنابراین ضرورتاً مهم‌ترین وظیفهٔ یک راهنمای اندیشهٔ وبر، بحث این وبر یعنی دانشور کوشا و برخوردار از پویایی فکری بی‌حاشیه است. به نظر آرتور استینچکومب^۲ جامعه‌شناس، بهترین راهنمای اندیشهٔ بر شرخ‌رینستین^۳ است از بخش جامعه‌شناسی قانون کتاب *اقتصاد و جامعه* از نظر استینچکومب رینستین

ذهنی با همان نظم ذهنی خاص العادهٔ وبر دارد. او با متون وبر به مثابه گزاره‌هایی دربارهٔ جهان مواجه می‌شود و متن را با جهان مقایسه می‌کند. او تنها شارحی است که می‌گوید: «منظور من رسیدن به اینجاست که اشتباه کرده است» و سپس نشان می‌دهد که واقعیت آن چیست و برای مسئلهٔ نظری مورد بحث چه معنایی دارد.

بر عکس رینستین، پارسونز صرفاً وبر را با دیگر نظریه‌پردازان مقایسه می‌کند. دیگر جامعه‌شناسان فعال در کار وبر پژوهی هم با «متن» وبر بازتاب ذهن وبر و نه انعکاس جهان برخورد کرده و ... درون سنت مقدس [اسکولاستیکی‌شان] باقی می‌مانند، بدون اینکه توضیح دهند که آن سنت چگونه به جهان ربط پیدا می‌کند» (۱).

1. legal historian

2. Arthur Stinchcombe

3. Max Rheinstein